

Zbirka izobraževalnih orodij

Splošen dokument za starostni skupini 10 – 14 in 15 – 18 (namenjen pedagogom)

SPLOŠNA TEMA:

»OBLETNICA KONVENCIJE O OTROKOVIH PRAVICAH« - NARIŠI MI ENO OD PRAVIC ...

1 – Splošne smernice

Predlagana tema poziva otroke in najstnike, da se osebno soočijo z vprašanjem otrokovih pravic in razumejo pomembnost, ki jim jo pripisujeta Evropska unija in mednarodna skupnost. Tema poziva tudi k premisleku o vlogi, ki jo vsaka oseba lahko in mora igrati, da bi bile te pravice spoštovane.

Ta natečaj prispeva k **izobraževanju evropskih državljanov** z odkrivanjem vloge evropskih institucij pri varstvu otrokovih pravic.

2 – Ozadje teme za obe starostni skupini

2, 1 – Konvencija o otrokovih pravicah praznuje 20 let:

2, 1, 1 – Obletnica, ki nas obvezuje

»Konvencija o otrokovih pravicah«, ki jo je leta 1989 sprejela Generalna skupščina Združenih narodov, praznuje 20 let. **Konvencija je mednarodna pogodba**. Skoraj soglasno ratificirana s strani držav članic ZN¹ izraža ozaveščenost mednarodne skupnosti o potrebi po zagotavljanju posebne zaščite za otroke.

Praznovanje te obletnice skupaj z otroki pomeni potrditi, da jih to zadeva in da so se, skupaj z odraslimi, pripravljene **zavzeti** za to, da se pravice, ki jih zagotavlja Konvencija, dejansko uporabljajo za vse otroke sveta.

2, 2 – Konvencija o otrokovih pravicah je del splošnih človekovih pravic

»Konvencija o otrokovih pravicah« ne navaja novih pravic, ki bi posebej zadevale otroke. Otroci so človeška bitja. Vendar pa otroci potrebujejo **posebno varstvo**, da bi se dejansko zagotovilo uresničevanje pravic, ki so priznane vsem ljudem. Konvencija te pravice natančneje določa, države, ki jo ratificirajo, pa se zavežejo, da zanje jamčijo v vseh dejavnostih.

2,3 – Človekove pravice

2, 3, 1 – Človek ima pravice in mora spoštovati pravice drugih

Skozi celotno zgodovino so ljudje zagotavljali, da ima vsakdo ne glede na pripadnost, socialni položaj ali okolje pravice, katerih nepoznavanje bi nujno pomenilo spremembo človekove biti.²

Te pravice predstavljajo **meje**, ki jih filozofi in preroki določajo **ravnanju države**. Hkrati so **moralna zahteva za vsakega posameznika**, garant **pravic drugih**.

¹ Le dve državi, Združene države Amerike in Somalija, Konvencije nista ratificirali, sta pa jo podpisali. Stanje ratifikacij in pridržek Združenih držav na spletni strani: (v francoščini http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=fr in v angleščini http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en&clang=en)

² Posebno poučne misli najdemo v delu Jeanne HERSCH, "Človekova pravica po rojstvu" (Jeanne HERSCH, "Le droit d'être un homme", J.C.Lattès/UNESCO, Pariz, 1968)

Industrijska revolucija in njene posledice so izpostavile, da je konkretno uresničevanje človekovih pravic zahtevalo določene predpogoje. Pri imenovanju teh novih pravic govorimo o »*Socialnih, ekonomskih in kulturnih pravicah*«.

2, 3, 2 – Te pravice so deklarirane

Sledile so si različne »*Deklaracije o človekovih pravicah*«³. S **Splošno deklaracijo o človekovih pravicah**⁴, ki jo je leta 1948 sprejela Generalna skupščina Združenih narodov, so se države članice »zavezale, da bodo, v sodelovanju z Združenimi narodi, pospeševale splošno in resnično spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin«.⁵

Z deklaracijo so človekove pravice postale moralna zahteva za vsakega posameznika, garant pravic drugih, hkrati pa za države članice še vedno ne predstavljajo zakonske obveznosti.

2, 3, 3 – Te pravice so univerzalne, neodtujljive, nedeljive in nezastarljive

Človekove pravice so **univerzalne**. Vse kulture in civilizacije imajo skupen temelj načel, ki jih različne deklaracije le razglašajo.

Človekove pravice so **neodtujljive**: ne da se jih zanikati, spremeniti ali zavrniti.

So **nedeljive**: vse so pomembne in ni mogoče izbirati tiste, ki bodo spoštovane.

So **nezastarljive**: ni jih mogoče začasno opustiti, razen v izrednih okoliščinah.

2, 4 – Evropa in človekove pravice

Spoštovanje človekovih pravic je temeljno načelo evropskega povezovanja.

2, 4, 1 – V Svetu Evrope

Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin⁶, ki jo je leta 1950 sprejel Svet Evrope, in **spremenjena Evropska socialna listina**⁷ iz leta 1996, sta trenutno najbolj celovita in enotna dokumenta s področja človekovih pravic.

Konvencija o varstvu človekovih pravic je **mednarodna pogodba**, ki ustvarja obveznosti za države, ki so jo ratificirale. Za spoštovanje njenih določb skrbi **Evropsko sodišče za človekove pravice** v Strasbourgu. Vsaka fizična ali pravna oseba, ki meni, da je katera od držav članic Sveta Evrope kršila njene pravice, lahko, potem ko je izčrpala vse možnosti za pritožbe v svoji državi, sproži postopek pred Evropskim sodiščem za človekove pravice.

2,4, 2 – Posebna dejavnost Evropske unije

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah⁸, ki je bila razglašena leta 2000 in ponovno leta 2007, v enem samem besedilu povzema temeljne elemente predhodnih evropskih besedil. Ratifikacija **Lizbonske pogodbe** (ki trenutno poteka), katere aneks je, jo naredi zavezujočo. **Agencija Evropske unije za temeljne pravice**⁹, ustanovljena leta 2007 na Dunaju, zagotavlja pomoč in znanje s področja temeljnih pravic pristojnim institucijam in organom Unije in njenih držav članic pri izvajanju prava skupnosti.

³ Najstarejši deklaraciji sta **Deklaracija neodvisnosti Združenih držav Amerike** z dne 4. julija 1776 in **Deklaracija o pravicah človeka in državljana**, ki ji je sledila 26. avgusta 1789 v Franciji.

⁴ <http://www.unhcr.ch/udhr/navigate/alpha.htm>

⁵ Preambula Splošne deklaracije o človekovih pravicah.

⁶ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=005&CM=8&DF=7/8/2008&CL=ENG> (angleško)

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=005&CM=8&DF=7/8/2008&CL=FRE> (francosko)

⁷ <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=163&CM=1&DF=6/13/2008&CL=FRE> (francosko)

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=163&CM=1&DF=6/13/2008&CL=ENG> (angleško)

⁸ http://www.europarl.europa.eu/charter/default_fr.htm (v vseh jezikih Unije)

⁹ http://europa.eu/agencies/community_agencies/fra/index_sl.htm

2,5 – Zakaj obstajajo posebne pravice za otroke?

Ideja o tem, da najbolj krhke pravice potrebujejo posebno varstvo, se je pojavila dokaj pozno. Mednarodna skupnost se je pozorneje lotila tega področja šele v 20. stoletju.

2, 5, 1 – Kratka zgodovina nastanka Konvencije o otrokovih pravicah

▪ Deklaracije »o nameri« ...

Leta 1948 je **Splošna deklaracija o človekovih pravicah** izrazila jasen namen prepoznati in varovati otrokove pravice. Deklaracija poudarja, da sta »materinstvo in otroštvo upravičena do posebne skrbi in pomoči«, družino pa opredeljuje kot »naravno in temeljno celico družbe«.

Leta 1959 so Združeni narodi sprejeli **Deklaracijo o otrokovih pravicah**, jedrnato besedilo, ki pravi: »moški in ženske iz vseh držav, ki menijo, da človeštvo dolguje otroku najboljše, kar premore, se zavezujejo v vseh pogledih izpolnjevati to obveznost ...«.

▪ ...In nato Konvencija, zavezujoča za države podpisnice

Leta 1989 je Generalna skupščina Združenih narodov končno sprejela **Konvencijo o otrokovih pravicah**¹⁰, ki dne 2. septembra 1990 postane pravno zavezujoča za države članice. Konvencija določa splošne, mednarodno priznane standarde, ki tvorijo pravo pravico do otroštva. Konvencija povzema pravice, določene v **Splošni deklaraciji o človekovih pravicah**, jih okrepi in natančneje določi specifičnost njihove uporabe pri otrocih.

Konvencija o otrokovih pravicah navaja celo serijo pravic, državljanskih, kulturnih, ekonomskih, političnih in socialnih, na podlagi treh kriterijev: zaščita, preživetje, soudeležba. Gre za **mednarodno pogodbo, ki danes predstavlja zavezujoč pravni instrument in zadeva vse otroke**¹¹.

S 43. členom Konvencije ustanovljen **Odbor za otrokove pravice** se sestaja v Ženevi od leta 1991. Sestavljajo ga neodvisni strokovnjaki in preverja, kako države članice izvajajo Konvencijo. Vse države, ki so ratificirale Konvencijo, morajo odboru poročati o uresničevanju otrokovih pravic. Že na prvem zasedanju leta 1991, je Odbor sprejel direktive, s katerimi države pogodbenice usmerja pri predstavljanju in sestavljanju poročil. Poročilo mora navajati težave, ki ovirajo izpolnjevanje obveznosti, ki jih narekuje Konvencija. Odbor od držav pogodbenic zahteva, da mu predstavijo prednostne naloge in cilje za prihodnost. Države pogodbenice poziva, da svojim poročilom priložijo pravne dokumente in statistične podatke¹².

V Evropi »**Evropska mreža varuhov otrokovih pravic**« (*European Network of Ombudsmen for Children*¹³), ustanovljena leta 1997, združuje neodvisne urade, ki so bili ustanovljeni v evropskih državah z namenom spodbujati pravice otrok. Z njihovim sodelovanjem je izmenjevanje strategij lažje, omogočen pa je tudi pregled nad izvajanjem **Konvencije o otrokovih pravicah**.

2, 5, 2 - Konvencija: predstavitev in analiza¹⁴

Konvencija vsebuje 54 členov in dva izbirna protokola. Opredeljuje osnovne človekove pravice, ki jih imajo otroci po vsem svetu.

¹⁰ http://www.unhcr.ch/french/html/menu3/b/k2crc_fr.htm Cf. [page1](#), preko te povezave je mogoče slediti ratifikacijam konvencije in njenim dodatnim protokolom.

¹¹ **Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin** je enako pravno zavezujoča, vendar se izvaja le v evropskih državah članicah Sveta Evrope.

¹² Več informacij je na voljo na spletni strani <http://www2.ohchr.org/french/bodies/crc/> (v angleščini, španščini in francoščini).

¹³ <http://crin.org/enoc/index.asp>

¹⁴ Organizatorji lahko podrobno analizo in koristne predloge najdejo na UNICEF-ovih nacionalnih spletnih straneh <http://www.unicef.org/>.

- **Konvencija opredeljuje ukrepe za izvajanje njenih določb**
- **Opredeljuje pojem otroka**

V skladu z njenim členom 1 je otrok: »vsako človeško bitje, mlajše od 18 let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej«. **V skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah, »otrok vojak«, otrok begunec, izkoriščan, zlorabljen, izgnan otrok ne glede na kontinent ali kulturno okolje je in ostaja otrok vse do 18. leta starosti in je upravičen do posebnega varstva.**

- **Določa 3 osnovna načela**
 - Pravico do življenja, preživetja in razvoja,
 - Prednost je dana višjemu interesu otroka,
 - Pravico do soudeležbe.
- **Opredeljuje državljske pravice in temeljne svoboščine otrok**

Tri člene posveča pravici otroka do imena in lastne identitete in povzema vse državljske pravice in svoboščine, ki so opredeljene v različnih mednarodnih deklaracijah in konvencijah o človekovih pravicah, ter določa minimalne standarde z namenom, da jih naredi učinkovite.

- **Potrjuje pomembnost družine**

Potrjuje pravico otroka do odraščanja v svoji družini in do ponovne združitve z njo, kjer je to potrebno.

Izrecno priznava, da so za vzgojo otroka prvenstveno odgovorni starši in jih spodbuja, da otroka poučijo o njegovih pravicah.

- **Določa minimalne standarde na področju blaginje in zdravja**

Potrjuje pravice, ki izhajajo iz **pravice do življenja**: pravica do ustrezne prehrane, stanovanja, dostopa do vode in potrebne zdravstvene oskrbe.

Posebni členi obravnavajo potrebe otrok beguncev, otrok s posebnimi potrebami in otrok, ki so pripadniki manjšinskih skupin.

- **Potrjuje otrokovo pravico do izobraževanja in kulturnega udejstvovanja**
- **Posebej se posveča varstvu otrok**

Jasno izjavlja, da je zagotovljena pravica do varstva pred vsemi oblikami nasilja, fizičnega nasilja, zanemarjanja, izkoriščanja. Konvencija predvideva posebno varstvo v času vojn in zaščito pred grdim ravnanjem z otroki, ki jim je bila odvzeta prostost.

Konvencija povzema načelo univerzalnosti pravic vseh ljudi: vsi otroci imajo enake pravice, ne glede na poreklo.

Konvencija opominja tudi na dejstvo, da morajo otroci **spoštovati pravice drugih**, drugih otrok, odraslih in predvsem svojih staršev.

- **Države so garanti učinkovitega izvajanja teh pravic**

S podpisom in ratifikacijo Konvencije so se vlade zavezale, da bodo ščitile in zagotavljale otrokove pravice ter da bodo za te obveznosti odgovarjale mednarodni skupnosti.

2, 6 – Aktualnost in potreba po Konvenciji o otrokovih pravicah

2,6, 1 – Te pravice so še danes prepogosto teptane ¹⁵

Celo v naših razvitih državah **otroci trpijo zaradi lakote**. Njihove družine živijo pod pragom revščine. Na svetovni ravni je tretjina otrok v prvih petih letih življenja na različne načine podhranjena.¹⁶

V določenih državah se **otroke sili k delu**, pogosto v nevarnih pogojih, to pa jim preprečuje **šolanje** oziroma ga zelo otežuje. Slednje zadeva 218 milijonov otrok, mlajših od petnajst let.

V državah, ki so v vojni, se otroke **novači v oborožene sile**, zapira ... Po oceni Združenih narodov je trenutno aktivnih 300.000 vojakov otrok.

V nekaterih državah se otroke zapornike obravnava v skladu z **običajnim pravom**, zato so lahko obsojeni celo na smrt.

Otroci so prisiljeni v prosjačenje ali prostitucijo, ker jih odrasli **izkoriščajo** ali jih v to sili revščina.

Določeni otroci so žrtve **trpinčenja** celo znotraj lastne družine.

2, 6, 2 – Seznanjati s Konvencijo o otrokovih pravicah

Praznovanje te obletnice omogoča, da **opomnimo na aktualnost Konvencije**, na dejstvo, da obstajajo sredstva za boj proti kršenju otrokovih pravic ter na potrebo po tem, da se **od držav pogodbenic zahtevajo konkretni ukrepi, kot jih predvideva Konvencija**.

2, 7- Vloga Evropske unije

Evropska unija si je zadala nalogo (člen 29 Pogodbe o Evropski uniji¹⁷ in člen 24 Listine o temeljnih pravicah), da bo varovala otroke. Njene odločbe, prenesene v zakonodajo 27 držav Unije, predstavljajo najpomembnejše orodje za zaščito otroštva na svetu¹⁸.

Strategiji o otrokovih pravicah naproti

V sporočilu z dne 26. januarja 2005 je predsednik Evropske komisije o »Strateških ciljih 2005 – 2009« Evropske unije zapisal: *»Posebno pozornost je treba posvetiti učinkovitemu varstvu pravic otrok pred gospodarskim izkoriščanjem in vsemi oblikami zlorabe, pri čemer naj bi Unija delovala kot model za ostali svet ...«*.

V sporočilu Evropske komisije z dne 4. julija 2006 so določene široke smernice strategije, skupne celotni Uniji¹⁹.

»Unija lahko podpira prizadevanja držav članic, tako da jim po eni strani pomaga, da na določenih področjih pri svojem ukrepanju upoštevajo otrokove pravice, ter da jim po drugi strani zagotovi okvir za medsebojno učenje, s pomočjo katerega lahko države članice prepoznajo in sprejmejo številne dobre prakse, ki obstajajo po vsej Uniji. Tak pristop, ki temelji na širši in usklajeni dejavnosti, bi dodal vrednost prizadevanjem držav članic ter bi okreplil prepoznavanje in spoštovanje načel Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah v Uniji ter zunaj Unije«.

Evropska unija ureja in zagotavlja varstvo najkrhkejših pravic in predvsem pravic otrok.

¹⁵

http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/r12555_f_r.htm

¹⁶ Evropska unija je leto 2010 določila za leto boja proti revščini in socialni izključenosti

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sl&catId=637>.

¹⁷ http://europa.eu/abc/treaties/index_sl.htm

¹⁸ Vse določbe, ki jih je sprejela Evropska unija, so na voljo v vseh jeziki na spletnem naslovu: http://eur-lex.europa.eu/sl/dossier/dossier_30.htm

¹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0367:SL:NOT>

S sodelovanjem pri dvajseti obletnici *Konvencije o otrokovih pravicah* si pedagogi, evropska družba in vsi otroci Evrope prizadevajo za učinkovito izvajanje določb Konvencije, tako v Evropi kot drugod po svetu.

3 – Konceptualni pristop: spoznavanje otrokovih pravic je *prednostni pristop k* človekovim pravicam

3, 1 – Od ožjega k širšemu v postopnem pristopu h konceptualizaciji

Specifika izobraževanja o človekovih pravicah učitelju narekuje pristop, ki spoštovanje do človeka postavlja v središče pedagoške dejavnosti: to vključuje odnose med učiteljem in učenci, med odraslimi, ki jih obkrožajo, medsebojno spoštovanje in posluš.

Ta izobrazba je del procesa, ki se začne že v zgodnjem otroštvu in traja vse življenje. Otrokovo razumevanje pojma »človekove pravice« je odvisno od njegove starosti. Starši in učitelji morajo vprašanja, o katerih se pogovarjajo z otrokom, odgovore nanje in metode, ki jih uporabljajo v ta namen, prilagoditi stopnji zrelosti otroka.

Sodelovanje v natečaju je pomemben trenutek, ki ga upravičuje priložnost za mednarodno praznovanje obletnice, ki bo v kratkem obdobju aktiviralo celotno izobraževalno skupnost, hkrati pa bo usklajeno z **nenehnim procesom izobraževanja**.

3, 2 – Faze in strategije izobraževanja o človekovih pravicah

- **Od zgodnjega otroštva dalje: izobraževanje v smeri spoznavanja drugega in pravic drugih otrok ...**

Vloga vsakega izobraževanja je pomagati otroku **graditi njegovo lastno identiteto**. Poglobljanje znanja o sebi je povezano z odkrivanjem razlik. Identiteta in sprejemanje drugačnosti se dopolnjujeta. Izgradnja lastne identitete omogoča poimenovanje samega sebe in hkrati poimenovanje in **prepoznavanje drugega v njegovi** socialni, etnični, regionalni, kulturni, spolni ali generacijski drugačnosti.

Gradnja identitete je odkrivanje vsega, kar nas povezuje z drugim v vsej njegovi drugačnosti. Predstavlja prvo izobraževanje o človekovih pravicah, izobraževanje o **spoštovanju vseh ljudi**, o **spoštovanju pravic drugih**.

Majhnemu otroku bo »drugi« predstavljal drugega otroka, ki ga srečuje v krogu svoje družine, v jaslih, v šoli ali na cesti. Navezoval bo stike z drugimi otroki: naučiti se jih mora spoštovati v njihovi drugačnosti.

V tej starosti igra in učenje o potrebi po spoštovanju skupnih pravil otroke pripravljata na spoznavanje zakona.

- **Od 10. leta dalje: odkrivanje pravice**

Približevanje človekovih pravic je že v obdobju pred puberteto del spoznavanja »medkulturnega dialoga«, ki je potreben v velikem številu šol evropskih držav²⁰.

Od enajstega leta starosti dalje je treba predvideti spoznavanje besedil, ki urejajo spoštovanje človekovih pravic. Učenje o *Konvenciji o otrokovih pravicah* omogoča uprizoritev dejanskih situacij, ki

²⁰*Bela knjiga* Sveta Evrope o *medkulturnem dialogu* ponuja koristne definicije in strategije izvajanja v angleščini: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/White%20Paper_final_revised_EN.pdf v francoščini: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/Source/White%20Paper_final_revised_FR.pdf Primeri dobrih praks na spletni strani Sveta Evrope: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/goodpractice_FR.asp.

so blizu zadevam, ki otroke zanimajo in jih poznajo, ter na ta način omogoča ponotranjenje znanj, ki naj bi jih otrok pridobil²¹.

Otroci morajo obvezno razumeti, da so pravice, ki jih opredeljuje Konvencija, univerzalne pravice, ki veljajo za vse otroke, ne glede na njihov jezik, kulturo ali vero, ki so tudi pravice drugih otrok in jih morajo vsi spoštovati.

- **Po 15. letu starosti: poznavanje in razumevanje pravnih načel in mehanizmov za varovanje pravic vseh ljudi**

Mladi morajo razumeti načela **univerzalnosti, nedotakljivosti, nedeljivosti in nezastaranosti** človekovih pravic.

Razumeti morajo, da **veljajo za vse kulture** in vsa filozofska ali verska prepričanja. Tako **otrokove pravice** kot **človekove pravice so univerzalne in so znak naše skupne človečnosti.**

Mladi lahko in morajo razumeti **razliko** med **deklaracijo**, ki je ubeseditev splošnega načela, in **konvencijo**, ki je zavezujoča za države pogodbenice²².

Z opozarjanjem na to, da so otrokove pravice, enako kot človekove pravice na splošno, predvsem pravice drugega, ki jih mora vsakdo spoštovati, bodo razumeli, da je vloga držav članic, da dejansko izvajajo pravice vseh ljudi, ki prebivajo na njihovih ozemljih.

3, 3 – Evropska unija postavlja človekove pravice v središče svojih skrbi

Ta natečaj mora biti priložnost za poudarjanje vloge in mesta Evrope v spodbujanju in zaščiti človekovih pravic.

Evropa se je uskladila in Evropska unija je nastala na vrednotah, v središču katerih je zaščita človekovih pravic. Te pravice niso evropska iznajdba, temveč so univerzalne in pripadajo celotnemu človeštvu.

Ampak Evropejci so se znali naučiti iz svoje zgodovine in se zavedajo pomembnosti dialoga in spoštovanja pravic drugih. **Evropska unija se je zato oskrbela z edinstvenim pravnim arzenalom** z namenom ščititi vse ljudi, še posebej tiste najšibkejše.

Na področju človekovih pravic je **Evropa zgled za uveljavljanje univerzalnih načel**, ki ga je vedno mogoče še izpopolniti in natančneje določiti.

²¹UNICEF-ova spletna stran je na voljo v arabščini <http://www.unicef.org/arabic/>. Če kateri od otrok v skupini ali v razredu govori arabsko, bi bilo zanimivo skupaj pogledati uvodno stran: otroci, ki znajo brati in razumejo arabsko, bi si povečali ugled v očeh skupine in lažje doumeli pojem univerzalnosti otrokovih pravic in s tem človekovih pravic.

²² Cf. zgoraj 2, 5, 1.

4 – Učni programi: splošno

4, 1 – Viri in bibliografija

- **Neposredne povezave do spletnih strani** (večina jih je večjezičnih, razen, kjer je določeno drugače), kjer so opredeljena različna vprašanja in s katerih je mogoče prenesti najpomembnejše dokumente, navedene **v prvem delu te zbirke orodij. Konvencija o otrokovih pravicah** je na voljo na uradni spletni strani natečaja v vseh jezikih Evropske unije.
- Spletna stran Evropske unije <http://europa.eu.int> in spletna stran Sveta Evrope <http://www.coe.int>.
- Kampanja »Strategiji o otrokovih pravicah naproti« http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/r12555_fr.htm bo pedagogom ponudila številne napotke. Naslednji naslov: http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/children/fsj_children_intro_en.htm vsebuje povezave do brošure, namenjene otrokom »*VI in EU! Izvedite več in povejte svoje mnenje: Politika Evropske komisije o otrokovih pravicah*«. (Brošuro si lahko naložite v 20 jezikih Evropske unije).
- UNICEF-ova mednarodna spletna stran <http://www.unicef.org/> vsebuje povezave do spletnih strani njegovih glavnih nacionalnih odborov in glavnih organizacij, ki spodbujajo in ščitijo otrokove pravice²³. Vsebuje strani, namenjene otrokom in na naslednjem naslovu http://www.unicef.org/french/crc/index_30160.html multimedijsko predstavitev Konvencije o otrokovih pravicah v angleškem jeziku.
- Dela Janusza KORCZAKA in Jeanne HERSCH²⁴. Njeno delo »*Človekova pravica po rojstvu*«²⁵ je antologija misli o človeštvu s področja človekovih pravic.

4, 2 – Pedagoški pristopi

- V okviru natečaja ni mogoče obravnavati vseh vprašanj, ki se jih zgornji opomnik le dotakne. Mladi, ki bodo sodelovali na natečaju, morajo biti obvezno ozaveščeni o človekovih pravicah in seznanjeni z določenimi zgodovinskimi temelji evropskega povezovanja²⁶.
- Upoštevalo se mora specifičnost teme se priporoča delo v manjših skupinah.
- Organizator mora zagotoviti osnovno učno pomoč in sicer tako, da navede zgornje spletne naslove ali sam posreduje informacije.
- Majhno skupino 4 otrok bo spremljala odrasla oseba (starš, odgovorna oseba iz strokovnih združenj, kvalificirana oseba). Vključevanje ljudi izven šolskega sistema je v skladu s priporočili Konvencije o otrokovih pravicah.
- Prednost bodo imele izkušnje, znanje, ki ga nudijo mediji (zlasti internet) ter raziskovalne sposobnosti in sposobnosti razmišljanja mladih.

²³ Predvsem povezava do *Informacijskega omrežja za otrokove pravice (CRIN)*, <http://www.crin.org/index.asp>.

²⁴ Jeanne Hersch in Janusz KORCZAK sta vplivni osebnosti na področju zaščite otrok, ki sta veliko prispevali k objavi pravic otrok. Jeanne Hersch (njeni biografija in bibliografija v nemškem, angleškem in francoskem jeziku sta na voljo na Wikipediji http://fr.wikipedia.org/wiki/Jeanne_Hersch ali na spletni strani <http://www.aidh.org/>. Janusz KORCZAK. Biografija, bibliografija in povezave do spletnih strani v »nemškem, angleškem, francoskem in drugih jezikih« na spletnem naslovu <http://www.aidh.org/korczak/>). Njegova zbrana dela so na voljo v poljščini (»*Janusz KORCZAK DZIELA*«, Institut Badan'Edukacyjnych, Institut Badan'Literackich PAN i Miedzynarodowe Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka — Komitet redakcyjny: Aleksander Lewin, przewodniczacy, Hanna Kirchner i Stefan Woloszyn; Marta Ciesielska, sekretarz — Oficyna Wydawnicza Latona, Warszawa, 1992), nekatera pa so bila prevedena v različne jezike Evropske unije.

²⁵ Jeanne HERSCH »*Le droit d'être un homme*«, J.C.Lattès/UNESCO, Pariz, 1968.

²⁶ Cf. »konceptualni pristop« predlagan zgoraj.

- Mladi bodo predstavljene koncepte ponotranjili s pomočjo predstavitev, iger vlog, itd.

5- Predlagan učni program (starostna skupina 10 - 14 let)²⁷

5, 1 Splošni cilji, kriteriji uspešnosti in kriteriji ocenjevanja žirij

SPLOŠNI CILJI

- Razumeti, da ima vsak človek pravice in, da mora vsakdo spoštovati pravice drugih.
- Razumeti potrebo po opredelitvi posebnih pravic otrok.
- Spoznati, da so človekove pravice priznane in »deklarirane« s strani držav članic in mednarodnih institucij ter da so otrokove pravice del teh pravic.
- Spoznati in razumeti glavne ideje Konvencije o otrokovih pravicah, posebnih mednarodnih konvencij.
- Spoznati dejavnosti evropskih institucij, predvsem Evropske unije.

²⁷ Priporočljivo je, da si organizator prebere učni program za obe starostni skupini (10 – 14 let in 15 – 18 let).

KRITERIJI USPEŠNOSTI

Učitelj ali organizator bo učence že na začetku seznanil s cilji natečaja in pričakovani žirij.

Kaj se zahteva	Kaj se zahteva Kriteriji uspešnosti	Kaj se bo opazovalo in kaj bo omogočalo ocenjevanje posameznega izdelka
Kaj je treba narediti	To bo uspešno opravljeno, če ...	
Plakat, ki ponazarja eno od otrokovih pravic, navedenih v Konvenciji o otrokovih pravicah	a. plakat ustreza namenu praznovanja 20. obletnice Konvencijeb. se plakat lahko uporabi za promocijo otrokovih pravic	a. Ponazorjena pravica je prepoznavna. Pravica je res navedena v Konvenciji.b. Berljivost sporočila. Oblikovna kakovost izvedbe.
Predstavitveno besedilo	a. predstavitveno besedilo izkazuje razumevanje problematike otrokovih pravic,b. predstavitveno besedilo jasno opisuje faze izvedbe,c. predstavitveno besedilo priča o poznavanju Konvencije,d. predstavitveno besedilo priča o poznavanju dejavnosti Evropske unije na področju ponazorjene pravice.	a. Omenjene so tudi druge pravice, osebni angažma je zaznaven.b. Delo je ekipno, vloga odrasle osebe je jasno opisana.c. Jasen sklic na številko ponazorjene pravice, razlaga izbire.d. Predstavitveno besedilo jo jasno razloži.

5, 2 - Program

Prvi sklop

Prvi sklop bo posvečen spoznavanju problematike in dokumentarnih virov. Skupine 4 mladih bodo skupinsko določile metodologijo, ki bo uporabljena z namenom odgovoriti zahtevam, določenim v rubriki »kriteriji uspešnosti«.

1. Material:

- Papirna tabla,
- Mreža za odgovore na Kviz,
- Konceptni papir,
- »Konvencija o otrokovih pravicah«, izobešena v razredu,
- Po možnosti video projektor in hitri internet.

2. Dokumenti

Dokumenti, ki so na voljo za projekcijo pred celotno skupino

- »Splošna deklaracija o človekovih pravicah«
- »Konvencija o otrokovih pravicah«

Dokumenti, ki so na voljo v toliko izvodih, kolikor je delovnih skupin

- Besedilo členov 25 in 26 »Splošne deklaracije o človekovih pravicah«,
- Besedilo »Konvencije o otrokovih pravicah«,
- Besedilo člena 24 »Listine Evropske unije o temeljnih pravicah«

Vsak odrasel referent ima en izvod predstavitvenega besedila natečaja, podpisanega s strani evropskega komisarja, in »kriterije uspešnosti«²⁸.

3. Organizacija skupine ali razreda

Delovno sobo uredite tako, da bodo majhne skupine med delom v veliki skupini lahko videle na zaslon.

1. Trajanje: 2 uri²⁹.
2. Potek

Vse skupine skupaj

Kratek **uvod**

Projekcija prvega »Kviza«. Individualni odgovori na papir.

Skupinska razprava.

Projekcija člena 1 »**Splošne deklaracije o človekovih pravicah**«.

Eden od otrok bere naglas.

Naredite izvleček in izpišite pomembne besede na papirno tablo.

Projekcija člena 2.

Eden od otrok bere naglas.

²⁸ Cf. zgoraj & 4, 4.

²⁹ Vsi sklopi se lahko odvijajo v dveh učnih urah po 1 uro.

Definiranje pojma **univerzalnosti**.

Projekcija členov 25 in 26 in razdelitev po enega izvoda besedila teh dveh členov vsaki delovni skupini.

Zapišite na papirno tablo izraz »Zagotoviti posebno skrb«.

Delovne skupine

Skupna priprava 3 stavkov, s katerimi bo skupina predstavila pravice, ki jih otrokom priznava Splošna deklaracija.

Vse skupine skupaj

Skupinska razprava in izpis rezultatov na papirno tablo

Konvencija o otrokovih pravicah

Projekcija in branje naglas **člena za členom** *Konvencije o otrokovih pravicah*³⁰

Skupinska razprava in izpis glavnih opažanj na papirno tablo.

Delovne skupine

Otroci za vsak člen napišejo, če čutijo, da jih zadeva ali, če poznajo (**brez imenovanja**) otroka ali mladostnika, ki ga zadeva.

Odgovore združite in jih zabeležite v zapisnik.

Natečaj Delovne skupine

Branje predstavitvenega besedila natečaja. Razprava.

Predstavitev »Kriterijev uspešnosti«

Skupina določi »tajnika učne ure«

Skupinska priprava strategije z namenom:

- določiti predmet ponazoritve,
- poiskati najboljšo možno ponazoritev.

Tema bo dokončno izbrana šele v tretjem sklopu.

»Tajnik učne ure« prebere svoje zapiske.

Za naslednji sklop: **poiščite primere kršenja otrokovih pravic in prinesite s seboj vse najdene dokumente.**

Drugi sklop

1. Trajanje : 2 uri
2. Potek

Delovne skupine

Branje zapiskov »tajnika učne ure«.

Določitev novega tajnika.

Vsaka skupina na podlagi časopisnih člankov in najdenih dokumentov pripravi seznam dejanskih primerov nespoštovanja določene pravice,

- v njeni neposredni okolici

³⁰Ta aktivnost vzame veliko časa, vendar omogoča boljše splošno razumevanje besedila.

- v državi
- v Evropi

Vsaka skupina izbere enega od izpostavljenih primerov in pripravi:

- uprizoritev primera za ves razred ali skupino,
- kratko besedilo, napisano v obliki sporočila za javnost.

Vse skupine skupaj

Vsaka delovna skupina z igro vlog predstavi izbrani primer in izobesi svoje »sporočilo za javnost«.

Splošna razprava in skupinski povzetek.

Delovne skupine

»Sporočila za javnost« razvrstite v skladu s členu Konvencije.

Za naslednji sklop bodo otroci poiskali odgovore na vprašanje »Kaj Evropska unija naredi za otroke?«

»Tajnik učne ure« prebere svoje zapiske.

Tretji sklop

1. Trajanje: 2 uri.
2. Potek

Delovne skupine

Branje zapiskov iz prejšnjih sklopov.

Določitev novega tajnika.

Razvrstite glede na temo in shranite odgovore otrok na vprašanja, zastavljena ob koncu prejšnjega sklopa.

Predstavitev člena 24 »Listine o temeljnih pravicah«. Branje naglas.

Povzetek celotnega besedila »Konvencije o otrokovih pravicah«.

Tiho branje vseh členov.

Prepoznati pravice, ki jih ti dve besedili priznavata in podčrtati nekaj ključnih besed: izpostaviti mesta, kjer se besedili ujemata.

Vse skupine skupaj

Skupinska razprava o rezultatih.

Vpis rezultatov na papirno tablo:

Ključne besede»Listine«	Ustrezen člen »Konvencije«
»zaščita«	členi 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38
»izražanje njihovega mnenja«	členi 12, 13, 14
»skrb«, »blaginja »	člena 23, 24
»odnosi in stiki s starši«	člena 9, 10
»višji interes otroka«	člen 3

Projekcija drugega Kviza. Individualni odgovori na papir.

Skupinska razprava.

Delovne skupine

Branje »kriterijev uspešnosti«.

»Katero pravico želimo ponazoriti? Zakaj?«

Četrty član skupine je zadolžen za zapisovanje odgovorov vsakega člana skupine.

- Povzetek in izbira teme, (zagotovite, da bo plakat izvedljiv).
- Skupinska priprava argumentov za izbiro teme (štiri vrstice).
- Priprava in oblikovanje načrta nalog, ki jih je potrebno izpolniti za izdelavo plakata, in razdelitev nalog med člane skupine.

Četrty sklop

1. Trajanje: 2 uri

2. Potek

Delovne skupine

Hitro branje zapiskov prejšnjega »tajnika učne ure«.

Povzetek načrta dela in preverjanje nalog, ki jih je vsak izpolnil.

Izdelava plakata.

Izdelava čistopisa predstavitvenega teksta.

Vse skupine skupaj

Razstava plakatov.

Vsaka skupina predstavi rezultat svojega dela in prebere pripravljeno predstavitveno besedilo.

Splošna razprava.

Delovne skupine

Vsaka skupina vnese morebitne popravke v predstavitveno besedilo.

6 – Predlagan učni program za starostno skupino 15 - 18 let

6, 1 Splošni cilji, kriteriji uspešnosti in kriteriji ocenjevanja žirij

SPLOŠNI CILJI

- Razumeti, da evropsko povezovanje temelji na pravni državi, demokraciji in spoštovanju človekovih pravic.
- Opomniti na dejstvo, da so človekove pravice priznane s strani držav članic in mednarodnih institucij.
- Razumeti potrebo po opredelitvi posebnih pravic za otroke.
- Spoznati Konvencijo o otrokovih pravicah.
- Spoznati dejavnosti evropskih institucij, predvsem Evropske unije.
- **Razumeti pomembnost dejavnosti Evropske unije na področju prava.**
- Prispevati k razvoju aktivnega in odgovornega evropskega državljanstva.

KRITERIJI USPEŠNOSTI

Organizator bo učence že na začetku seznanil s cilji natečaja in pričakovani žirij.

Kaj se zahteva	Kaj se zahteva Kriteriji uspešnosti	Kaj se bo opazovalo in kaj bo omogočalo ocenjevanje posameznega izdelka
Kaj je treba narediti	To bo uspešno opravljeno, če ...	
Plakat, ki ponazarja eno od otrokovih pravic, navedenih v Konvenciji o otrokovih pravicah	a. plakat ustreza namenu praznovanja 20. obletnice Konvencijeb. se plakat lahko uporabi za promocijo otrokovih pravic	a. Ponazorjena pravica je prepoznavna. Pravica je res navedena v Konvenciji.b. Berljivost sporočila. Oblikovna kakovost izvedbe.
Predstavitveno besedilo	a. predstavitveno besedilo izkazuje razumevanje problematike otrokovih pravic in njeno umeščenost v splošni okvir človekovih pravic,b. je delo sad skupinskega razmisleka,c. predstavitveno besedilo priča o poglobljenem poznavanju Konvencije,d. se predstavitveno besedilo nanaša na področje ponazorjene pravice sklicuje na Evropsko unijo.	a. Splošna načela človekovih pravic, predvsem njihova univerzalnost, so premišljeno citirana.b. Faze dela so prikazane, razlogi za izbiro določene pravice do jasno navedeni, vloga odrasle osebe je jasno opisana.c. Besedilo in/ali plakat se izrecno sklicuje na številko ponazorjene pravice. Izbira je jasno razložena.d. Listina o temeljnih pravicah ali dejavnost Evropske unije na področju ponazorjene pravice sta premišljeno omenjeni.

6, 2 - Program

Prvi sklop

Prvi sklop bo posvečen spoznavanju problematike, dokumentarnih virov. Vsaka skupina bo določila metodologijo, ki jo bo uporabila.

Material:

- Papirna tabla,
- Mreža za odgovore na Kviz,
- Konceptni papir,
- »Konvencija o otrokovih pravicah« in »Listina o temeljnih pravicah«, izobešeni v delovni sobi.
- Video projektor in hitri internet

Dokumenti

Dokumenti, ki so na voljo za projekcijo celotni skupini:

- »Konvencija o otrokovih pravicah«.
- »Splošna deklaracija o človekovih pravicah«,
- »Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin« (pogosto poimenovana »Evropska konvencija o človekovih pravicah«),

Dokumenti, ki so na voljo v toliko izvodih, kolikor je mladih udeležencev,

- Člena 25 in 26 »Splošne deklaracije o človekovih pravicah«,
- »Konvencija o otrokovih pravicah«,
- »Listina Evropske unije o temeljnih pravicah«.

Vsak odrasel referent ima en izvod predstavitvenega besedila natečaja³¹, podpisanega s strani evropskega komisarja, in »kriterije uspešnosti«.

Ostali koristni dokumenti

Nekaj sodb iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice, ki zadevajo določeno državo.³²

Potek

1. Organizacija skupine ali razreda

Delovno sobo uredite tako, da bodo majhne skupine med delom v veliki skupini lahko videle na zaslon.

2. Trajanje: 2 uri
3. Potek

Vse skupine skupaj

Kratek **uvod**

Projekcija prvega »kviza«. Individualni odgovor na papir.

Skupinska razprava.

³¹Naložite si ga na uradni spletni strani natečaja.

³²Našli jih boste na naslednjih spletnih naslovih

<http://www.echr.coe.int/ECHR/FR/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database/> (v francoščini)

<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/Hudoc/Hudoc+database/> (v angleščini).

Delovne skupine

Skupina določi tajnika učne ure, ki predstavi ugotovitve.

Preučevanje v tišini »**Splošne deklaracije o človekovih pravicah**«.

»*Kateri člani pričajo o univerzalnosti človekovih pravic*«. Mladi ugotovijo, da sta to prva dva člena.

Branje člena 29, odstavkov 1 in 2.

Mladi ugotovijo, da je glavna naloga vsakega, da spoštuje pravice drugih.

Iskanje v Deklaraciji tistega, kar nakazuje, da ta deklaracija ni pogodba in da ni zavezujoča. Branje in razlaga zadnjega odstavka preambule: poiskati besede »*uresničitev skupnega ideala*«, »*vsì (...) si prizadevajo*«, itd.

Vse skupine skupaj

Skupinska razprava in zapis ugotovitev prve faze na papirno tablo.

Delovne skupine

Enako delo s »**Konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin**«.

Prikazati dosežen napredek: gre za obveznosti, ki jih je treba spoštovati!

Vse skupine skupaj

Skupinska razprava in zapis ugotovitev prve faze na papirno tablo

Projekcija uvodne spletne strani Evropskega sodišča za človekove pravice³³. Določiti naloge Sodišča in pozvati mlade naj do naslednjega sklopa poiščejo sodbe, ki zadevajo njihovo državo, v sodni praksi Sodišča.

Vse skupine skupaj

Skupinska razprava in zapis ugotovitev prve faze na papirno tablo.

Na primer:

- **Konvencija je pravno obvezujoča pogodba in predstavlja učinkovitejšo zaščito kot deklaracija,**
- Od leta 1950 so pravice državljanov držav članic Sveta Evrope zaščitene z mednarodno pogodbo.

Projekcija Konvencije o otrokovih pravicah.

Naj mladi opazijo, da gre za mednarodno pogodbo, kakršna je *Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin*.

Mlade se pozove, da jo preberejo za naslednji sklop.

Delovne skupine

Natečaj

Predstavitev predstavitvenega besedila natečaja. Razprava.

Predstavitev »Kriterijev uspešnosti«.

Skupina določi »tajnika učne ure« in mladi **skupaj** določijo **najboljšo strategijo** za:

- izbiro teme,

³³ <http://www.echr.coe.int/ECHR/FR/Header/The+Court/Introduction/Information+documents/> (v francoščini)
<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/The+Court/Introduction/Information+documents/> (v angleščini)

- najboljšo možno ponazoritev.

Razdelitev del za raziskavo, ki jo je treba opraviti pred naslednjim sklopom: primeri dejanskih situacij, v katerih so se otrokove pravice pojavile v različnih medijih.

Skupino se obvesti, da se bo tema plakata izbirala v tretjem sklopu.

»Tajnik učne ure« prebere svoje zapiske.

Drugi sklop

1. Trajanje: 2 uri
2. Potek

Med celotnim naslednjim sklopom se projicira Konvencija o otrokovih pravicah³⁴.

Delovne skupine

Branje zapiskov iz prvega sklopa in določitev novega tajnika.

Povzetek besedila »Splošne deklaracije o človekovih pravicah«: poglobljeno branje členov 25 in 26.

Poudari se izraz *posebno varstvo*, naveden v členu 25 Deklaracije.

Tiho branje *Konvencije o otrokovih pravicah*.

Vsak udeleženec izpiše pet členov, ki so se ga še posebej dotaknili.

Skupinska razprava.

Razprava o definiciji otroka (člen 1).

Skupina določi tipologijo zagotovljenih pravic³⁵.

Vsak udeleženec za vsak člen napiše, če meni, da ga osebno zadeva, oziroma če pozna otroka ali mlado osebo, ki ga zadeva ali, če je iz medijev izvedel za kršitev pravic, ki so priznane s Konvencijo.

Skupinske razprave, razvrščene glede na predhodno določeno tipologijo.

Razdelitev »Listine Evropske unije o temeljnih pravicah«. Določiti njen status.

Branje člena 24 naglas.

Razprava in oblikovanje ugotovitev:

Vse skupine skupaj

Skupinska razprava in zapis ugotovitev na papirno tablo.

Delovne skupine

»Tajnik učne ure« prebere svoje zapiske. Skupina jih potrdi.

Za prihodnji sklop: poiskati dejanske primere kršitve pravic najstnikov.

Tretji sklop

1. Trajanje: 2 uri
2. Potek

Delovne skupine

³⁴ Branje 54 členov bi bilo koristno, vendar je zamudno.

³⁵ Cf. zgoraj: stanje problema in UNICEF-ova spletna stran, ki ponuja natančne analize ključne.

Branje zapiskov iz prvih dveh sklopov.

Določitev novega tajnika.

Vsaka skupina na podlagi časopisnih člankov in najdenih dokumentov pripravi seznam dejanskih primerov nespoštovanja določene pravice.

Poleg tega sestavi seznam dejanskih primerov spoštovanja pravic.

Nato vsaka skupina izbere način predstavitve enega od primerov ostalim skupinam (igra vlog, prikaz, pripovedovanje z mimiko, itd.).

Vse skupine skupaj

Vsaka delovna skupina predstavi svoje delo, razloži razloge za svoje izbire in odgovarja na vprašanja drugih skupin.

Skupinski povzetek.

Delovne skupine

Analiziranje različnih predstavitev. Razporeditev glede na člene Konvencije.

Vse skupine skupaj

Skupinska razprava.

Projekcija drugega Kviza. Individualni odgovor na papir.

Skupinska razprava

Delovne skupine

Branje »kriterijev uspešnosti« in zapiskov »tajnika učne ure«.

»Katero pravico želimo ilustrirati? Kako? Zakaj?«

Četrty član skupine zabeleži odgovore vseh.

- Povzetek in izbira teme (zagotovite, da bo plakat izvedljiv).
- Skupinska priprava argumentov (najmanj pet vrstic).
- Priprava in oblikovanje načrta nalog, ki jih je treba opraviti, in razdelitev nalog med člane skupine.

Četrty sklop

1. Trajanje: 2 uri

2. Potek

Delovne skupine

Hitro branje ugotovitev iz prejšnjega sklopa.

Povzetek načrta del in preverjanje nalog, ki so jih opravili vsi člani skupin.

Izdelava plakata.

Izdelava čistopisa predstavitvenega besedila.

Vse skupine skupaj

Razstava plakatov.

Vsaka skupina predstavi rezultat svojega dela tako, da prebere pripravljeno predstavitveno besedilo.

Splošna razprava.

Delovne skupine

Skupina vnese morebitne popravke v predstavitveno besedilo.